

Сто літ служіння землі

В області діє одна з найстаріших науково дослідницьких установ меліоративного землеробства Європи – **Сарненська дослідна станція** Інституту водних проблем і меліорації НААН України.

На території нашої області діє одна з найстаріших науково-дослідницьких установ меліоративного землеробства Європи - Сарненська дослідна станція Інституту водних проблем і меліорації НААН України. Історія створення, основні віхи розвитку цієї унікальної наукової установи, проблеми і завдання, над якими працює нині її колектив, стали предметом розмови нашого кореспондента з її директором **Миколою СТЕЦЮКОМ**.

- **Миколо Григоровичу, вашій установі понад 100 років. Ким та коли вона була створена?**

- Передумовою створення нашої дослідної станції була робота спеціальної урядової комісії, організованої ще 1872 року для вивчення стану сільського господарства в північних та західних губерніях Російської імперії. Комісія встановила, що розвиток землеробства та тваринництва в цьому регіоні гальмується через перезволоження та заболоченість великих територій. Для вирішення цієї проблеми була споряджена Західна експедиція під керівництвом генерала І. Жилінського. З 1873 по 1902 рік на території Полісся нею побудовані перші осушувально-сплавні канали (один із них і досі функціонує на масиві станції). А вже у жовтні 1912 року Волинська губерньська земська управа прийняла рішення про створення двох дослідницьких болотних установ: у Рудні-Радовельській Житомирській області (працювала до 1932 року) та біля станції Сарни.

- **Якими були завдання станції на той час?**

Головним завданням була розробка способів осушення та окультурення боліт і їхнього використання для потреб населення. Організацією станції займався губернський спеціаліст із культури боліт, уродженець Острога Ю. Сербін. 1913 року його змінив Л. Кузнецький, запрошений із Мінської болотної станції, який і вважається першим директором станції. Тоді був виготовлений проект меліорації Дослідного масиву та розпочаті осушувальні роботи, була розроблена багаторічна наукова програма, у відповідності до якої розпочалися польові, лабораторні та метеорологічні дослідження. Постали перші корпуси будівель. 1914 року в Мінську видрукували 1-ий том наукових праць установи.

- **Початок діяльності станції співпав із початком Першої світової війни. Якою була її подальша доля?**

- У 1915-1916 роках станція ще встигла видати перші звіти про результати наукових досліджень. Але цей етап її діяльності завершився разом зі смертю директора Л. Кузнецького у 1917 році. В період воєнних дій садибу наукової установи займали окупаційні війська, потім Червона Армія, врешті польський військовий гарнізон. 1924 року робота Болотної станції відновлюється в умовах Польської держави. До вересня 1939 року, тобто до моменту об'єднання українських земель у складі СРСР, на станції працювали такі видатні польські вчені, як Б. Хамец, С. Бац, Ю. Остроменьський, В. Міхальський, Б. Свентоховський та інші. З початком Другої світової війни по січень 1944 року станція працювала в умовах німецької окупації. Після визволення Сарн тут розквартирувався військовий гарнізон. На посадах працівників станції були в основному поляки, які протягом 1945 року переїхали до Польщі.

- **Миколо Григоровичу, розкажіть, будь ласка, про діяльність станції в радянські часи.**

- За той час станція сформувалась і тепер залишається комплексним науково-дослідницьким закладом, основними завданнями якого є розроблення способів та технологій перетворення боліт і заболочених земель Полісся в культурні землі, створення агротехнічних основ їхнього ефективного сільськогосподарського використання та

збереження. Наша установа зробила вагомий внесок у розвиток вітчизняної меліоративної та сільськогосподарської науки. Зокрема, показовими є розроблені та впроваджені комплексні заходи і технології, котрі дають можливість отримувати на меліорованих торфових ґрунтах при дотриманні правильної агротехніки та підбору сортів 500- 700 центнерів з гектара зеленої маси кукурудзи, 350-400 центнерів цукрових буряків, 700-1000 центнерів кормових буряків, 25-30 центнерів зернових, 80-120 центнерів сіна багаторічних трав, 3-4 центнери насіння багаторічних трав. У різні роки тут працювали або керували дослідженнями такі видатні вчені, доктори наук, як: М. Тюленев, А. Янголь, М. Шевченко, Х. Стариков, В. Алексієвський, О. Скрипник, Г. Кияк, кандидат сільськогосподарських наук Б. Дем'янчик та багато інших. Тут працювали і захистили дисертації близько 50 докторів та кандидатів сільськогосподарських, біологічних, технічних наук. Великий внесок у розвиток інфраструктури станції зробили її колишні директори І. Хмара, А. Гордійчук, Л. Сушицький.

- Чи відбулися зміни у діяльності станції як наукової установи в роки незалежності України?

Звичайно. Зі зміною соціально-економічних умов у країні, змінилися і умови ведення науково-дослідної діяльності. Велика увага приділяється ефективності наукових розробок у сучасних економічних умовах та їх екологічній безпеці. Так, в останні роки станція працювала над проблемами вдосконалення технологій та технічних засобів водорегулювання для комплексної реконструкції та модернізації осушувальних систем зони Полісся, розробкою програмно-інформаційного комплексу системи точного землеробства для меліорованих торфових ґрунтів, розробкою агротехнічних та агроекологічних основ збереження та відтворення родючості торфових ґрунтів, селекцією та насінництвом високопродуктивних багаторічних трав, інтродукцією нових та малопоширених перспективних кормових культур. Після Чорнобильської катастрофи станція здійснює комплексні дослідження із розробки заходів безпечної життєдіяльності людини на уражених радіацією територіях.

Ми виконуємо завдання з розробки основ формування сталих агроландшафтів на меліорованих землях в умовах радіоактивного забруднення та дослідження процесів трансформації меліорованих органогенних ґрунтів, розробляємо способи та технології їхнього ефективного використання в сучасних економічних та кліматичних умовах, вивчаємо ефективність прийомів застосування регуляторів росту рослин при вирощуванні сільськогосподарських культур. На станції ведеться багаторічний польовий дослід із вивчення трансформації торфових ґрунтів під дією довготривалого сільськогосподарського використання. Він розпочався ще 1955 року і є унікальним не тільки для української науки. Також проводяться дослідження з рекультивації торфових згарищ, що нині є досить актуальним.

- В останні роки у вас відбулося суттєве скорочення кадрів. Чи не вплинуло це на діяльність установи?

Значне скорочення (більш як у два рази) персоналу станції, що фінансується за загальним фондом, у нас відбулося наприкінці 90-х років. За останні десять років, у процесі так званої оптимізації, чисельність штату коливалася в межах 18-25 чоловік. Нині у нас 22 працівники, із них 12 науковців, у тому числі двоє кандидатів наук. Я не сказав би, що скорочення штату вплинуло на якість наукових досліджень, хіба що на їхні обсяги. В теперішніх нелегких умовах багато сил і енергії науковій роботі віддають заступники директора з наукової та виробничої діяльності М. Зосимчук та В. Власюк; завідувачі лабораторій Р. Павлишина, Т. Ветрова, О. Зосимчук; наукові співробітники О. Данилицький, В. Ходневич, С. Лохвич, Л. Гоч; техніки В. Цуман, О. Болкуневич, Н. Мацелик та інші.

- Зайве питати, як фінансується установа. Думаю, ви не виключення з правил, коли наука в нашій державі фінансується за залишковим принципом?

Щодо бюджетного фінансування, то воно, звичайно ж, недостатнє. В основному на зарплату працівникам і нарахування на неї. Але не думаю, що ми фінансуємося гірше, ніж

інші дослідні станції академії. Крім цього, маємо ряд проблем, які також ускладнюють роботу. Це застаріла матеріально-технічна база. В першу чергу - гостра необхідність в оновленні машинно-тракторного парку, сільськогосподарського інвентаря та обладнання. Маємо й нагальну потребу в проведенні ремонту приміщень та системи тепlopостачання лабораторно-адміністративного корпусу та інших науково-виробничих приміщень. Уже виготовлений проект, тому сподіваємося, що є перспективи вирішення питання. Виготовлено також проект реконструкції меліоративної системи станції, яка забезпечує водно-повітряний режим земель, де проводяться наукові дослідження. Та на його здійснення необхідні великі кошти. Хочу зазначити ще одну проблему: ми не маємо службового житла, а відтак важко стримати плінність кадрів чи забезпечити приплив молодих науковців. Добре було б, щоб місцева влада вирішила питання забезпечення земельними ділянками наших співробітників під індивідуальну житлову забудову.

- **Чи не змушують ці проблеми заробляти самотужки і які у вас тут можливості?**

- Звичайно, ми шукаємо способи поповнити власний бюджет. Це і виконання досліджень на замовлення інших наукових та державних установ, надання послуг радіоекологічної лабораторії, і вирощування та реалізація насіння, практична співпраця з суб'єктами господарювання, як, для прикладу, з приватним сільгоспприємством «Случ» Сарненського району та інша господарська діяльність.

- **Бажаю творчого натхнення та нових здобутків вашому колективу.**

- Дякую.

Оксана Слободзян